

Avarská opasková garnitúra z Nových Zámkov

□ Tehelňa (1956)

□ včasný stredovek (cca 750-800 n.l.)

□ avarská kultúra

V roku 1956 boli pri exploatacii hliny v tehelni na severozápadnom okraji mesta Nové Zámky porušené inhumačné hroby. Následne na to bol na mieste uskutočnený záchranný výskum pod vedením A. Točíka (Archeologický ústav SAV), ktorým bola preskúmaná bezprostredne ohrozená plocha a zdokumentovaných bolo 131 hrobov. Vzhľadom na zásadný význam získaných nálezov bolo rozhodnuté doskúmanie zvyšnej časti nekropoly, ktoré pokračovalo v rokoch 1961-1962 pod vedením Z. Čilinskej. Výsledkom rozsiahleho výskumu bolo odkrytie dovedna 514 hrobov zo včasného stredoveku, pričom nejde o úplný počet (odhadom cca 580 hrobov), keďže na ploche boli zistené tiež krátery po leteckom bombardovaní v rokoch 1944-1945, ktoré zničilo časť slovansko-avarského pohrebného areálu. Na ňom sa kontinuálne pochovávalo od polovice 7. až po polovicu 9. storočia.

V zbierke Múzea Jána Thaina sa nachádza bohatá avarská opasková garnitúra nájdená v hrobe 74 objavenom v roku 1956, v ktorom bol na chrbte pochovaný muž v jame so šikmými stenami s rozmermi 240 x 80 x 180 cm. Tá sa smerom k nohám pochovaného zužovala, pričom pri jeho hlave boli zistené stopy po kolových jamách, ktoré dozaista držali jednoduchú drevenú konštrukciu hrobu orientovaného v osi SZ-JV. V okolí pásu ležali bronzové liate opaskové kovania, pri ľavom boku železný nôž a vedľa pravej nohy keramická nádoba. Zomrelému do hrobu vložili ako milodar aj mäsitú potravu o čom svedčí nález lebky ovce vedľa pravého ramena a kosti sliepky pri pravej ruke a nohe.

- jazykovité nákončie : 10,2 x 2,5 cm

- obdĺžnikové prelamované kovanie : 4,5 x 3 cm

- nákončie bočných remienkov: 2,9 x 1,3 cm

- vrtuľovité kovanie : 5,2 cm

- trapezoidná pracka : 3,6 x 4 cm

Na pôvodne koženom remeni bola pripevnená súprava bronzových kovaní tvorená liatym jazykovitým nákončím, ktoré je na prednej strane zdobené scénickým výjavom radu mýtických grifov, zatiaľ čo vzadu sa nachádza úponkový ornament. Ďalej k nej patrí päť prelamovaných obdĺžnikových kovaní, taktiež s výzdobou grifmi, na ktorých sú šarnierom uchytené päťlístkové prelamované závesky. Opaskový svet dotvára vrtuľovité kovanie zdobené esovitými úponkami, päťica nezdobených obdĺžnikových bronzových kovaní s nitmi, trapezoidná bronzová pracka s upevňovacím kovaním, dvojica menších nákončí bočných remienkov so zvieracou výzdobou a tri pozlátené bronzové plechové chrániče dierok. S opaskom súviseli i zlomky bronzových puklicových nášiviek, hlavičiek kovových nitov a železných krúžkov na uchytenie predmetov.

Opaskové kovania z hrobu 74 sú charakteristické pre záverečný úsek neskorého stupňa obdobia avarského kaganátu, ktorý možno datovať na koniec 8. storočia. V tomto období dochádza k celkovej destabilizácii tejto mocenskej štruktúry, a to jednak v dôsledku bojových výprav Franskej ríše, nútenej kristianizácie, postupnej straty vlastnej nomádskej identity, ako i vnútorných sporov medzi kmeňmi.

Literatúra:

Čilinská, Z. 1966 - Slawisch-awarisches Gräberfeld in Nové Zámky. Bratislava 1966.

Zábojník, J. 2009 - Slovensko a avarský kaganát. Univerzita Komenského : Bratislava 2009.